

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการเลี้ยง ต้นทุน ผลตอบแทน และปัญหาในการผลิต ปลาชะโดในกระชังของเกษตรกรในอำเภอชุมแสงกับอำเภอเมือง สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการผลิตปลาชะโดในกระชัง สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านสภาพพื้นฐานส่วนบุคคลพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาชนิดในกระชังส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 63.16 เป็นเพศหญิงร้อยละ 36.84 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 40 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.84 รองลงมาคืออายุอยู่ในช่วง 50 – 59 ปี, 30 – 39 ปี และ 60 – 69 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.32, 21.05 และ 10.53 ตามลำดับ มีอายุอยู่ในช่วง 70 – 79 ปี น้อยที่สุดคือร้อยละ 5.26 โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาชะโดทั้งหมดมีอายุโดยเฉลี่ย 47.89 เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาชะโด ส่วนใหญ่มีความรู้ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 89.47 มีความรู้ระดับมัธยมศึกษาและไม่ได้รับการศึกษาเลย เท่ากับ คิดเป็นร้อยละ 5.26 จำนวนสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาชะโด ส่วนใหญ่จะมีสมาชิกในครอบครัว 3 – 4 คน คิดเป็นร้อยละ 47.37 รองลงมาคือมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 – 6 คน คิดเป็นร้อยละ 42.11 ส่วนจำนวนสมาชิกในครอบครัว 7 – 8 คน และ 9 – 10 มีเท่ากันคือ ร้อยละ 5.26 นอกจากนี้จำนวนสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาชะโดที่อยู่ในวัยแรงงานโดยมีอายุ 13 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีจำนวน 2 – 3 คน คิดเป็นร้อยละ 47.37 รองลงมาคือมีจำนวน 4 – 5 คน คิดเป็นร้อยละ 42.11 ส่วนจำนวนสมาชิกในครอบครัวซึ่งอยู่ในวัยแรงงาน 6 – 7 คน และ 8 – 9 คน มีเท่ากันคือร้อยละ 5.26 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 52.63 โดยมีการติดต่อ 1 – 5 ครั้งในรอบปี ร้อยละ 47.37 และติดต่อกว่า 5 ครั้งขึ้นไปในรอบปี ร้อยละ 5.26 ส่วนเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาชะโดที่ไม่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่เลย คิดเป็นร้อยละ 47.37 การได้รับการฝึกอบรม เรื่อง การเลี้ยงปลาชะโดในกระชัง ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเลย คิดเป็นร้อยละ 94.74 โดยมีเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาชะโดที่เคยได้รับการอบรมเพียงร้อยละ 5.26 นอกจากนี้การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาชะโดในกระชัง พบว่า ไม่มีเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาชะโดเป็นสมาชิกกลุ่มเลยคิดเป็นร้อยละ 100.00

1.2 ด้านสภาพการผลิตปลาชะโดในกระชัง พบว่า ประสบการณ์ในการเลี้ยง 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.05 รองลงมาเป็นประสบการณ์ในการเลี้ยง 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.79 ส่วนผู้เลี้ยงที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยง 6 , 7 และ 8 ปี มีเท่ากันคือร้อยละ 10.53 และ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยง 12, 13, 17 และ 20 ปี มีเท่ากัน คือร้อยละ 5.26 อาชีพเดิมก่อนมาเลี้ยงปลาชะโดในกระชัง

ส่วนใหญ่เกษตรกรที่เคยมีอาชีพเลี้ยงปลาบ่อก่อน คิดเป็นร้อยละ 68.42 และเคยมีอาชีพรับจ้างทั่วไป และประมงน้ำตื้นมาก่อน มีเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 15.79 ส่วนอาชีพอื่นที่ทำความรู้กับการเลี้ยงปลา ะโศในกระชัง พบว่าอาชีพรับจ้างทั่วไปและประมงน้ำตื้นมาก่อนมีเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 15.79 ส่วนอาชีพอื่นที่ทำความรู้กับการเลี้ยงปลา ะโศในกระชัง พบว่าอาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขาย และไม่มี การทำอาชีพอื่น มีเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 26.32 รองลงมาคิดทำอาชีพประมงน้ำตื้น ควบคู่กันไปคิด เป็นร้อยละ 15.78 น้อยที่สุด คือ ทำฟาร์มเลี้ยงปลาในบ่อ คิดเป็นร้อยละ 5.26 จากการศึกษาถึง ลักษณะการเลี้ยงปลา ะโศในกระชังพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงทั้งหมดจะเป็นในลักษณะส่วนตัว (ร้อย ละ 100.00) สำหรับวัสดุที่ใช้ในการสร้างกระชัง พบว่าทั้งหมดจะใช้ไม้จริงในการสร้างกระชัง (ร้อยละ 100.00) เมื่อศึกษาถึงจำนวนกระชังที่ใช้เลี้ยงปลา ะโศ พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนใหญ่มี 1 กระชัง คิดเป็นร้อยละ 36.84 รองลงมา มี 2 และ 3 คิดเป็นร้อยละ 26.32 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็น ส่วน น้อยที่มี 4 และ 5 กระชัง คิดเป็นร้อยละ 5.26 ในเรื่องของการกู้ยืมเงินมาลงทุนเลี้ยงปลา ะโศใน กระชัง พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ไม่ได้กู้ยืมเงินมาลงทุนคิดเป็นร้อยละ 84.21 มีส่วนน้อยที่กู้ยืม เงินมาลงทุน คิดเป็นร้อยละ 15.79

1.3 ด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตปลา ะโศในกระชัง พบว่า เมื่อศึกษาแหล่งที่ซื้อ พันธุ์ปลา ะโศ เกษตรกรผู้เลี้ยงทั้งหมดซื้อจากพ่อค้าลูกปลา ะโศรายส่งในอำเภอเมือง จ. นครสวรรค์ ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้เลี้ยงไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งลูกปลา คิดเป็นร้อยละ 94.74 มีเพียงร้อยละ 5.26 ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งลูกปลา คือ 200 ตัว/บาท จากการศึกษาอัตราการ รอดตายของปลา ะโศ เกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนใหญ่มีอัตราการรอดตายของปลา ะโศ 80 เปอร์เซ็นต์คิด เป็นร้อยละ 42.11 รองลงมา มีอัตราการรอดตายของปลา ะโศ 80 และ 90 เปอร์เซ็นต์ คิดเป็นร้อยละ 26.32 และ 21.05 ตามลำดับ และมีเกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนน้อยที่มีอัตราการรอดตายของปลา ะโศ 70 และ 95 เปอร์เซ็นต์ เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 5.26 นอกจากนี้จากการศึกษาการนำลูกของແຂ່ງมาก่อน ปล่อยลงในกระชัง พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงทั้งหมดไม่มีการແຂ່ງมาก่อนปล่อยลงในกระชัง (ร้อยละ 100.00) ในเรื่องของ เวลาที่ใช้ในการปล่อยลูกปลา พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ไม่คำนึงถึงเวลา ในการปล่อยลูกปลา คิดเป็นร้อยละ 89.48 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงที่คำนึงถึงเวลาที่ปล่อยในตอนเช้า - เย็น และตอนเย็น มีจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 5.26 และเกษตรกรผู้เลี้ยงทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) จะ ทำการปล่อยลูกปลาเพียงครั้งเดียว แล้วเลี้ยงจนกระทั่งจับหมด อาหารที่ใช้เลี้ยงลูกปลา ะโศใน กระชังจะเป็นปลา ะโศเลพวกปลาเบ็ด จากการศึกษาจำนวนครั้งและเวลาในการให้อาหารลูกปลา ะโศขนาดเล็ก พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ จะให้อาหารวันละ 2 ครั้ง คือช่วงเช้า - เย็น คิดเป็น ร้อยละ 63.16 รองลงมา มีเกษตรกรผู้เลี้ยงให้อาหารวันละ 1 ครั้ง คือช่วงเช้า คิดเป็นร้อยละ 31.58 มี ส่วนน้อยที่ให้อาหารวันละ 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.26 ส่วนจำนวนครั้งและเวลาในการให้อาหาร

ปลาชะโดขนาดใหญ่ พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงทั้งหมด ร้อยละ 100.00 ให้อาหารวันละ 1 ครั้ง โดยมีเกษตรกรผู้เลี้ยงร้อยละ 94.74 ให้อาหารในช่วงเช้า และร้อยละ 5.26 ให้อาหารในช่วงกลางวัน การให้ยาป้องกันศัตรูและโรคปลาชะโดในกระชัง จากการศึกษพบว่าโรคที่พบบ่อย มีดังนี้ ตัวเหลือง เกิดผอง พยาธิภายนอก (เห็บปลา) ตาโปน แผลเน่า ซ้อค คางสว่าง กกหูแดง ยาที่ใช้ในการรักษาโรค มีดังนี้ ซัลฟา ใช้รักษาอาการเกิดผอง ตาฝ้า ตาโต ยาเหลือง ใช้รักษาอาการตัวเหลือง บาดแผล พยาธิภายนอก เพนนิซิลิน, ออกซี และเตดต้า ยาเหลือง ใช้รักษาอาการทั่วไป จากการศึกษพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงร้อยละ 100.00 จะมีการใช้ยาก่อนการปล่อยลงเลี้ยง จากการศึกษารื่องการเก็บผลผลิต พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงทั้งหมด จะทำการจับปลาเมื่อปลามีขนาดตามที่ต้องการของตลาดคือมีน้ำหนักประมาณ 1 – 1.5 กิโลกรัม ซึ่งใช้เวลาในการเลี้ยง 6 เดือนขึ้นไป การจับปลาขายจะทำในช่วงไหนก็ได้ แต่ส่วนมากจะจับช่วงเช้า เพราะสะดวกที่จะนำไปแปรรูปจำนวนครั้งในการเก็บผลผลิต พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ร้อยละ 89.47 จะจับครั้งเดียวหมด และมีเกษตรกรผู้เลี้ยงร้อยละ 10.53 จะจับหลายครั้ง สาเหตุที่ทำการเก็บผลผลิตพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ไปบอกขายให้กับพ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 84.21 และมีพ่อค้ามาติดต่อของซื้อที่ฟาร์มคิดเป็นร้อยละ 15.79 จากการศึกษาดังนี้ถึงโครงการในอนาคตของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาชะโดในกระชังพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงทั้งหมดมีความคิดที่จะเปลี่ยนอาชีพ เพราะมีปัญหาเรื่องการขาดทุน อาหารปลาไม่มีราคาแพงและปัญหาเรื่องโรค นอกจากนี้ยังไม่คิดปรับปรุงกิจการฟาร์มปลาชะโด แต่จะทำการทดลองเลี้ยงปลาชนิดอื่นแทน

1.4 ด้านราคาและตลาดปลาชะโด พบว่า จากการศึกษแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับราคาปลาชะโดเกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ ทราบราคาซื้อขายจากเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 73.68 และทราบราคาซื้อขายปลาจากแม่ค้า คิดเป็นร้อยละ 26.32 เรื่องการกำหนดราคาส่วนใหญ่แม่ค้าเป็นผู้กำหนดราคา คิดเป็นร้อยละ 89.48 รองลงมาคือการซื้อขายตามราคาที่ได้ตกลงกัน และเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็นผู้กำหนดราคาเอง มีเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 5.26 ส่วนตามความพอใจในราคาขาย นอกจากนี้ความพอใจในราคาขายปลาชะโดสด พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนใหญ่มีความพอใจที่ราคา 40 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 94.74 มีส่วนน้อยร้อยละ 5.26 ที่พอใจในราคาปัจจุบัน การทราบราคาขายก่อนขาย พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ทราบราคาขายก่อนขาย คิดเป็นร้อยละ 97.74 มีส่วนน้อย ร้อยละ 5.26 ที่ไม่ทราบราคาขายก่อนขายในเรื่องของราคาซื้อขาย พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนใหญ่มีราคาซื้อขายสูงสุดที่ 41 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.37 รองลงมา มีราคาซื้อขายสูงสุดที่ 40 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.85 ส่วนเกษตรกรผู้เลี้ยงที่มีราคาซื้อขายสูงสุดที่ 38, 39 และ 42 บาท มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 5.26 ส่วนราคาซื้อขายต่ำสุด พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงส่วนใหญ่มีราคาซื้อขายต่ำสุดที่ 35 บาท คิดเป็น 57.89 รองลงมา มีราคาขายต่ำสุดที่ 34 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.79 ส่วนเกษตรกรผู้เลี้ยงที่มีราคาซื้อขายต่ำสุดคือต่ำกว่า 34 บาท และที่ 38 บาท มีจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 10.53 และมีเกษตรกรผู้

เลี้ยงส่วนน้อยที่มีราคาซื้อขายต่ำสุดที่ 37 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.26 วิธีซื้อขายปลาชะโด พบว่า ส่วนใหญ่จะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 63.16 รองลงมาคือ เจ้าของฟาร์มเอาไปส่งเอง คิดเป็นร้อยละ 31.58 มีเพียงร้อยละ 5.26 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงเอาไปขายเอง

2. ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตปลาชะโดในกระชัง สรุปได้ดังนี้

2.1 ต้นทุนในการผลิตปลาชะโดในกระชัง

เกษตรกรที่เลี้ยงปลาชะโดในกระชังส่วนใหญ่ใช้ต้นทุนในการผลิต 120,100 – 130,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.32 โดยค่าเฉลี่ยต้นทุนที่ใช้ในการผลิตต่อกระชัง 151,610 บาท เกษตรกรใช้ต้นทุนในการผลิตสูงสุด 205,200 บาทและเกษตรกรใช้ต้นทุนในการผลิตต่ำสุด 103,500 บาทโดยค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร ค่าพันธุ์ปลา ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่ายาป้องกันและรักษาโรค และค่าไฟฟ้า ตามลำดับ

2.2 ผลตอบแทนจากการผลิตปลาชะโดในกระชัง

ผลตอบแทนจากการผลิตปลาชะโดต่อกระชัง พบว่าเกษตรกรได้รับผลตอบแทนจากการเลี้ยงปลาชะโด 120,000 - 130,000 บาท มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 26.32 ผลตอบแทนจากการเลี้ยงปลาชะโดต่อกระชังเฉลี่ย 165,873 บาท ผลตอบแทนจากการเลี้ยงปลาชะโดต่อกระชังสูงสุด 228,000 บาท และผลตอบแทนจากการเลี้ยงต่ำสุด 125,400 บาท

2.3 กำไรสุทธิจากการผลิตปลาชะโดต่อกระชัง

กำไรสุทธิจากการผลิตปลาชะโดต่อกระชัง พบว่าเกษตรกรได้รับกำไรสุทธิจากการเลี้ยงปลาชะโด 3,000 - 6,000 บาท มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 21.05 กำไรสุทธิจากการเลี้ยงปลาชะโดต่อกระชังเฉลี่ย 19,121 บาท กำไรสุทธิจากการเลี้ยงปลาชะโดต่อกระชังสูงสุด 34,700 บาท และกำไรสุทธิจากการเลี้ยงต่ำสุด 4,000 บาท

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตปลาชะโดในกระชัง สรุปได้ดังนี้

3.1 ปัญหา จากการศึกษา จำนวนของผู้มีปัญหาในการผลิตปลาชะโดในกระชัง พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) มีปัญหาในการผลิต ซึ่งปัญหาในการผลิตปลาชะโดในกระชังมีดังนี้

1. อาหารสดที่นำมาเลี้ยงปลาชะโดในกระชัง คือ ปลาปัด ซึ่งมีราคาสูงขึ้น
2. ราคาปลาชะโดสดมีราคาเท่าเดิม หรืออาจจะต่ำลง
3. พบว่าการผลิตปลาชะโดในกระชังเกิดโรคมามากขึ้นทำให้มีอัตราการสูญเสียมาก

3.2 ข้อเสนอแนะ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) มีข้อเสนอแนะในการผลิตปลาชะโดในกระชัง ซึ่งข้อเสนอแนะมีดังนี้

1. ต้องการให้อาหารสดที่ใช้เลี้ยงปลามีราคาถูกลง

2. ต้องการให้ราคาของยาที่ใช้รักษาโรคปลาชะโดถูกลง

3. ต้องการให้ราคาปลาชะโดสดมีราคาสูงขึ้น

นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงสาเหตุที่จะทำให้เกษตรกรเลิกทำการผลิตปลาชะโดในกระชัง พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) จะเลิกทำการผลิตปลาชะโดในกระชัง โดยมีสาเหตุดังต่อไปนี้

1. การเลี้ยงที่ขาดทุน

2. อาหารสดที่ใช้เลี้ยงปลาชะโดมีราคาแพง

3. มีโรครามาก

4 การศึกษาข้อมูลจากเกษตรกรจำนวน 5 ราย ถึงสาเหตุในการเลิกเลี้ยงปลาชะโดในกระชัง ในลุ่มน้ำน่านในเขตอำเภอชุมแสงกับอำเภอเมือง พบว่าปัญหาที่สำคัญมีดังนี้

1. อาหารปลาที่มีราคาแพง

2. ปัญหาด้านการตลาด

3. การจัดการคุณภาพของน้ำ

4. ปัญหาเรื่องโรคที่พบในการเลี้ยงปลา

5. ปัญหาด้านแหล่งเงินทุน

6. ปัญหาด้านภัยธรรมชาติ

7. ปัญหาเทคนิคในการเลี้ยง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ทำให้ทราบถึงการวิจัยถึงสภาพการการผลิตปลาชะโดในกระชังของเกษตรกรลดลง ทั้งนี้เป็นเพราะเกษตรกรใช้ต้นทุนในการผลิตสูง แต่ได้รับผลตอบแทนในการผลิตต่ำ อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะผลิตปลาชะโดจากประสบการณ์ที่สะสมมาแต่อดีตมากกว่าการใช้เทคโนโลยีในการผลิตใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการผลิตและประกอบกับเกษตรกรเป็นเกษตรกรรายย่อยที่ผลิตปลาชะโดเพียง 1-2 กระชังเท่านั้น ทำให้ปริมาณที่ผลิตได้ไม่อยู่ในจุดที่คุ้มทุน ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งตะวัน (2531) ที่ได้ทำการศึกษาเศรษฐกิจของการผลิตปลาสดในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่าฟาร์มใหญ่ มีกำไรสุทธิ แต่ฟาร์มเล็กกับขาดทุนสุทธิ การที่จะทำให้เกษตรกรมีกำไรสุทธิจากการเลี้ยง เกษตรกรควรจะขยายขนาดการผลิต ซึ่งจะทำการผลิตถึงจุดที่เกษตรกรได้รับกำไรสูงสุด และวรวงคณา(2529)ได้ทำการวิเคราะห์ว่าเศรษฐกิจการผลิตปลาบู่ในกระชังในอำเภอบางปะหัน จังหวัดอยุธยา ปี 2528 พบว่า สาเหตุที่ฟาร์มขนาดใหญ่มีกำไรสุทธิมากกว่าฟาร์มขนาดเล็ก ทั้งที่ผลผลิตเฉลี่ยของฟาร์มทั้งสองขนาดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

แต่เนื่องจากฟาร์มขนาดใหญ่สามารถจับปลาชะโดได้ในช่วงที่ราคาสูง และปลาที่ขายมีขนาดใหญ่กว่าจึงทำให้รายได้ทั้งหมดสูงกว่า และนอกจากนี้ยังมีต้นทุนทั้งหมดต่ำกว่าเพราะมีการใช้เครื่องบดอาหารแทนแรงงานคน ซึ่งทำให้ช่วยลดต้นทุน

ปัญหาสำคัญในการผลิตปลาชะโดในกระชังคือ อาหารสด (ปลาเป็ด) ที่ใช้ในการผลิต มีราคาสูงและปลาชะโดเป็นปลากินเนื้อที่ไม่สามารถจะทำอาหารสำเร็จรูปได้ แนวทางการแก้ปัญหาคือ การเลี้ยงปลาชะโดในกระชัง ควรเลี้ยงใกล้กับแหล่งอาหารและปลา ซึ่งสอดคล้องกับกาศึกษาของถวัลย์ และคณะ (2532) ที่ทำการศึกษาการเลี้ยงปลาชะโดในกระชังที่อ่างน้ำกับเขื่อนกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การเลี้ยงปลาชะโดกระชังในอ่างเก็บน้ำจะสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้โดยใช้ปลาแป้นแก้ว (*Chanola siamensis*) ที่จับได้โดยใช้วิธีไฟล่อในตอนกลางคืน จากอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ มาเป็นปลาเหยื่อ นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญอีกอย่างคือปัญหา ปลาชะโดที่ผลิตได้ขายได้ราคาต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่วงเวลาที่เกษตรกรผลิตปลาชะโดมาจำหน่ายเป็นช่วงฤดูน้ำหลาก มีปลาตามธรรมชาติจำนวนมาก และผู้บริโภคส่วนใหญ่จะนิยมบริโภคปลาจากธรรมชาติมากกว่าปลาที่เลี้ยง ดังนั้น วิธีการในการแก้ปัญหา คือ เกษตรกรควรศึกษาทางด้านตลาดก่อนทำการผลิต โดยเกษตรกรควรเลือกผลิตปลาออกมาในช่วงที่ตลาดมีความต้องการสูง เกษตรกรก็จะขายปลาได้ในราคาสูง ประกอบกับปัจจุบันมีการผลิตปลาชะโดจากบ่อดินในจังหวัดอยุธยาและสุพรรณบุรี ซึ่งการเลี้ยงปลาในบ่อดินจะเลี้ยงได้จำนวนมากว่าการเลี้ยงปลาในกระชัง ดังนั้นพ่อค้าที่รับซื้อปลาจะซื้อปลาชะโดที่ผลิตจากบ่อดิน เพราะสามารถซื้อได้จำนวนมากกว่าและช่วยประหยัดต้นทุนเรื่องขนส่งด้วย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ไม่ควรมีการส่งเสริมการเลี้ยงปลาชะโดในกระชังอีกเพราะไม่ประสบความสำเร็จเกษตรกรเลี้ยงแล้วประสบภาวะขาดทุน
2. ควรมีการศึกษาถึงการลดต้นทุนการผลิตในการเลี้ยงปลาชะโดว่ามีแนวทางใดบ้างที่จะช่วยแก้ไขให้อาหารปลาที่มีราคาสูง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงสภาพการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนของการเลี้ยงปลาชะโดในบ่อดิน
2. ควรมีการศึกษาถึงสภาพการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนของการเลี้ยงปลาในกระชังที่ในบริเวณอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ